

بررسی و تحلیل مقالات نشریه جغرافیا و برنامه-ریزی طی سال‌های ۱۳۹۴-۱۳۹۶ در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام ISC

فاطمه علی‌نژاد چمازکتی^۱

سعیده میرحق جو لنگرودی^۲

چکیده

گسترش روزافزون تعداد و شمارگان نشریه‌های علمی از یک سو و استقبال، استفاده و وابستگی وسیع جامعه علمی به آن‌ها از سویی دیگر، بررسی کمی و کیفی نشریه‌های ادواری را به یکی از مهم‌ترین مسایل ارزیابی این نوع منابع تبدیل کرده است. این پژوهش با هدف ارزیابی و سنجش تولیدات علمی نویسندگان نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی در سال‌های ۱۳۹۴-۱۳۹۶ صورت گرفته است. نتایج نشان می‌دهد که در این سه سال ۱۸۶ مقاله به چاپ رسیده است. حدود ۵۵ درصد مقالات توسط اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها و با مشارکت و همکاری گروهی انجام شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد میانگین ضریب مشارکت در این سه سال ۰/۵۹ بوده است که نشان دهنده میزان همکاری گروهی بین نویسندگان این نشریه می‌باشد. همچنین تعداد ۹۷ مقاله با مشارکت نویسندگان همکار از یک دانشگاه تالیف شده و در ۶۹ مقاله، نویسندگانی از دانشگاه‌های مختلف همکاری نمودند و این نشان می‌دهد نویسندگان این نشریه بیشتر به مشارکت درون موسسه‌ای گرایش دارند. دانشگاه تبریز، دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس و دانشگاه پیام نور بیشترین همکاری را در تولید مقاله این نشریه دارند.

^۱ . عضو هیات علمی مرکز منطقه ای اطلاع رسانی علوم و فناوری (نویسنده مسئول)

Email: alinezhad@isc.gov.ir

^۲ . عضو هیات علمی مرکز منطقه ای اطلاع رسانی علوم و فناوری

واژگان کلیدی: علم‌سنجی، نمایه استنادی علوم جهان اسلام، نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی، تولیدات علمی، هم‌تالیفی.

مقدمه

امروزه نشریات علمی در انتقال اطلاعات جاری علمی نقش مهمی دارند و نمایانگر دستاوردهای جامعه علمی در گسترده‌ترین ابعاد خود از نظر جهانی و ملی و منطقه‌ای هستند و به تعبیری می‌توان گفت نشریات علمی هر جامعه نموداری از حیات علمی آن جامعه به شمار می‌آیند. گسترش روزافزون تعداد و شمارگان نشریات علمی از یک سو و استقبال، استفاده و وابستگی وسیع جامعه علمی به آن‌ها از سویی دیگر، بررسی کمی و کیفی نشریات ادواری را به یکی از مهم‌ترین مسایل ارزیابی این نوع منابع تبدیل کرده است. امروزه پژوهش‌های علمی به دلیل جهانی شدن و توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات، ماهیت و گستره بین‌المللی پیدا کرده‌اند. در این میان، نشریات علمی تخصصی نقش مهمی در تبادل اطلاعات علمی در سطح جهانی ایفا می‌کنند. تا جایی که، پژوهشگران مختلف از سراسر دنیا تلاش می‌کنند که پژوهش‌های ارزشمندی انجام داده و تأثیرگذاری یافته‌های پژوهشی خود را از طریق انتشار در نشریه‌های معتبر بین‌المللی افزایش دهند. به عبارت دیگر، می‌توان بیان نمود که گاهی در جوامع علمی و دانشگاهی کیفیت برون‌داد علمی یک پژوهشگر بر اساس کیفیت نشریه منتشر کننده آن برون‌داد، سنجیده شود. از این رو، در این گونه محیط‌ها، نشریه‌های منتشر کننده برون‌دادهای علمی جهت استخدام، ارزیابی عملکرد و ارتقاء افراد مورد ارزیابی قرار می‌گیرند. یکی از عواملی که نشان دهنده اعتبار نشریات علمی و تخصصی محسوب می‌شود، نمایه شدن آن‌ها در پایگاه‌های اطلاعاتی و استنادی معروف جهان است. حضور نشریات علمی هر کشور در پایگاه‌های اطلاعاتی و استنادی معتبر جهانی می‌تواند بسترهای لازم برای انتشار و دسترس‌پذیر نمودن تعداد بیشتری از تولیدات علمی آن کشور در سطح بین‌المللی را فراهم آورده و زمینه‌های حضور مؤثرتر جامعه پژوهشی آن کشور را در فرایند ارزیابی و انتشار تولیدات علمی جهانی ایجاد کند (نوروزی چاکلی و همکاران، ۱۳۸۸). از آن جا که نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی یکی از مجلات معتبر با سابقه-

ای دیرینه و دارای رتبه علمی - پژوهشی است، و در پژوهشی مقالات این نشریه در سال- های گذشته مورد بررسی قرار گرفت انگیزه‌ای شد تا با استفاده از روش‌های کمی به تحلیل علم‌سنجی این نشریه پرداخته شود و روند مقالات این نشریه مورد بررسی قرار گیرد که آیا نویسندگان این نشریه در تولید مقاله رشد نموده‌اند یا خیر؟ و به صورت کلی کارنامه پژوهشی این نشریه در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام مورد توجه قرار گرفت. شایان ذکر است رتبه این نشریه در میان مجلات فارسی به لحاظ ضریب تاثیر، قابل توجه می‌باشد.

پرسش‌های پژوهش

پژوهش حاضر در صدد پاسخ گویی به پرسش‌های زیر است:

- ۱- تعداد و روند تولیدات علمی نویسندگان نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) در بازه زمانی ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۶ چگونه است؟
- ۲- وضعیت مشارکت نویسندگان نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی به تفکیک مرتبه علمی چگونه است؟
- ۳- الگوی مشارکت و نسبت تولیدات انفرادی و مشارکتی نویسندگان نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی چگونه است؟
- ۴- توزیع مشارکت درون‌موسسه‌ای و بین‌موسسه‌ای نویسندگان نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی چگونه است؟
- ۷- ضریب همکاری نویسندگان مقالات در نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی چگونه است؟
- ۸- پرتولیدترین دانشگاه در تالیف مقالات نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی کدام است؟
- ۹- پرتولیدترین نویسنده نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی چه کسی است؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر با رویکرد علم‌سنجی و از نوع پیمایشی است. جامعه پژوهش را مقالات منتشر شده در نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی در بازه زمانی ۱۳۹۴-۱۳۹۶ تشکیل می‌دهد.

داده‌ها در بهمن ماه ۱۳۹۷ از پایگاه استنادی علوم جهان اسلام ISC جستجو شد. تمامی مقالات این نشریه از طریق کاوش در بخش جست و جوی پیشرفته نمایه استنادی علوم ایران به دست آمده است. در بخش تحلیل پایگاه، با استفاده از ابزارهای علم‌سنجی، پرکارترین نویسنده و پرتولیدترین دانشگاه به دست آمد و مقالات شماره‌های نشریه به تفکیک مورد بررسی قرار گرفت. علاوه بر این وضعیت مشارکت نویسندگان به تفکیک مرتبه علمی و نیز الگوی مشارکت انفرادی و گروهی نویسندگان مورد بررسی قرار گرفت. همچنین وضعیت ضریب همکاری نویسندگان نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی نیز محاسبه شده است که برای محاسبه آن‌ها از فرمول ضریب مشارکت آجی فیروکی (Ajiferuke)، بورل (Burell) و تگ (Tague) (آجی فیروکی و همکاران، ۱۳۸۶) استفاده گردید. برای انجام تحلیل آماری و ترسیم جداول و نمودارها و جهت نشان دادن روابط هم‌نویسندگی از نرم افزار اکسل، استفاده شد.

پیشینه پژوهش

مطالعات مختلفی پیرامون این موضوع در داخل و خارج از کشور صورت گرفته است که در ادامه گزیده‌ای از آن‌ها معرفی شده است.

خالقی و همکاران (۱۳۹۳) در مقاله‌ای مقالات نشریه دانشگاه علوم پزشکی قم را به لحاظ استنادی مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش نشان داد که ۱۳۳۲ نفر در نگارش ۲۵۲ مقاله همکاری داشتند. اکثر مقالات به شکل همکاری گروهی دو، سه و چهار نفره بود و فقط ۴ مقاله به صورت تک نویسنده بود. ۴۰ درصد مقالات توسط نویسندگان زن تألیف شده است.

معرفت و همکاران (۱۳۹۳) در مقاله‌ای به بررسی ضریب همکاری و میزان مشارکت نویسندگان مقالات نشریه مطالعات فقه و حقوق اسلامی طی بازه زمانی ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۳ پرداختند. نتایج ایشان نشان داد که در این مدت تعداد ۷۳ مقاله منتشر شده است و ۱۳۶ نفر نویسنده در انتشار این تعداد مقالات نقش داشتند که از این تعداد ۹/۶ درصد زن و ۹۰/۴ درصد مرد بودند. دانشگاه مازندران با ۱۱ مقاله، بیشترین سهم را در انتشار مقالات این

نشریه داشت. الگوی همکاری در نشریه عمدتاً به صورت گروهی بوده و تنها یک مقاله به صورت انفرادی بود. متوسط ضریب همکاری گروهی بین نویسندگان نشریه ۰/۴ است.

علی‌نژاد و میرحق جو (۱۳۹۴) در پژوهشی مقالات نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی را طی سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۳ مورد ارزیابی قرار دادند یافته‌های پژوهش آن‌ها حاکی از این است که طی پنج سال مورد بررسی ۸۷ درصد از مقالات به صورت چندنویسندگی بود. میانگین درجه همکاری نویسندگان ۰/۸۷٪ و میانگین شاخص همکاری ۲/۵۳ است که بیشتر مقالات به صورت دو و سه نویسنده بود. دانشگاه تبریز با ۹۷ مقاله حدود ۵۰ درصد مقالات را از آن خود کرده است.

اکبری و عابدی (۱۳۹۵) در مقاله‌ای به تحلیل استنادی نشریه مطالعات تاریخی جهان اسلام پرداختند و شبکه هم‌تالیفی این نشریه را نیز ترسیم نمودند. یافته‌های ایشان حاکی از آن است که ۱۶/۷ درصد مقالات توسط زنان و ۸۳/۳ درصد توسط مردان تالیف شده است. همچنین استادیاران با تالیف بیش از ۳۰ درصد مقالات بیشترین سهم را در تولید مقاله به خود اختصاص داده‌اند. همچنین بیشتر مقالات به صورت دو نویسنده بوده است.

رحمانی و اصنافی (۱۳۹۵) در مقاله‌ای به بررسی میزان همکاری نویسندگان فصلنامه روان‌شناسی کاربردی طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۴ پرداختند. یافته‌ها نشان داد که میانگین تعداد نویسندگان در بازه زمانی مذکور، حدود ۳ نفر و بیشترین تعداد نویسندگان برای هم-نویسندگی مقاله‌ها مربوط به سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ برابر با ۶ نویسنده بود. از لحاظ سهم دانشگاه‌ها در انتشار مقاله، پژوهشگران دانشگاه شهید بهشتی در انتشار ۳۳/۳۳ درصد از مقاله‌ها بیشترین سهم را در انتشار مقاله این نشریه داشتند. ضریب همکاری نویسندگان در داخل دانشگاه شهید بهشتی برابر با ۰/۵۹ و در خارج دانشگاه ۰/۶۲ بود.

ملک محمدی و حاجی زین‌الدینی (۱۳۹۵) در مقاله‌ای به تحلیل استنادی مقالات دو فصلنامه مطالعات کتابداری و علم اطلاعات پرداختند. نتایج نشان داد که از ۲۴۱ نویسنده در ۱۱۰ مقاله، ۱۳۳ نفر مرد و ۱۰۸ نفر زن بودند. بدین ترتیب سهم مشارکت مردان در تولید مقالات مطالعات کتابداری و علم اطلاعات ۵۵/۱۹ درصد، و سهم مشارکت زنان ۴۴/۸۱

درصد می‌باشد. همچنین در نگارش مقالات مورد بررسی ۲۳ مقاله تک نویسنده، ۵۴ مقاله دونویسنده، ۲۳ مقاله سه نویسنده، ۹ مقاله چهارنویسنده و ۱ مقاله پنج نویسنده است. و در مجموع ۷۹/۰۹ درصد مقالات به صورت گروهی و ۲۰/۹۱ درصد مقالات به صورت تک نویسنده بوده است.

صمدبیک و همکاران (۱۳۹۶) در مقاله‌ای به تحلیل استنادی نشریه دانشگاه علوم پزشکی لرستان پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که بیشتر مقالات به صورت چهار نویسنده - بوده است به گونه‌ای که می‌توان گفت به طور میانگین در مقاله ۴/۰۴ نویسنده مشارکت داشته‌اند. بیشتر مقالات این نشریه توسط نویسندگان دانشگاه علوم پزشکی لرستان با ۵۳/۸ درصد مشارکت بوده است.

عرفان‌منش و حسینی (۲۰۱۴) در پژوهش خود به مطالعه شبکه هم‌نویسی مولفان و موسسات نشریه بین‌المللی علم اطلاعات و مدیریت طی سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۲ پرداختند. جامعه پژوهش شامل ۱۷۳ مقاله منتشر شده در ۲۳ موضوع نمایه شده در نشریه بین‌المللی علم اطلاعات و مدیریت می‌باشد. نتایج پژوهش نشان داد که تعداد مقالات چندنویسنده‌ای به مراتب کمتر از مقالات تک نویسنده‌ای است.

گنزالز تروئل و همکاران (۲۰۱۵) ضمن مطالعه نقشه علمی مطالعات اخیر رفتارهای اطلاعاتی، شبکه‌های هم‌تألیفی و هم‌استنادی را مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج پژوهش این نویسندگان نشان می‌دهد که ۶۴/۱ درصد از آثار، به صورت مشارکتی نوشته شده‌اند.

توحیدی نسب و همکاران (۲۰۱۷) در مقاله‌ای به بررسی شبکه همکاری نویسندگان دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی کرمان پرداختند. نتایج ایشان نشان داد که شبکه ارتباطی کمی بین نویسندگان این دانشگاه وجود دارد. نویسندگان این دانشگاه ۴۸ درصد با نویسندگان بین‌المللی و ۵۲ درصد با نویسندگان داخلی همکاری داشتند.

ماکاد و فانجل (۲۰۱۸) در مقاله‌ای به بررسی تحلیل استنادی و هم‌نویسندگی نشریات JCR در دو حوزه جمعیت‌شناسی و مطالعات شهری پرداختند. نتایج نشان داد که مقالات

این دو حوزه بیشتر به چند نویسندگی بوده است. یعنی نویسندگان این دو حوزه به همکاری در تالیف تمایل دارند.

یافته‌ها

در این قسمت سعی شده است از طریق آمار توصیفی و با کمک جداول، توزیع فراوانی داده‌های به دست آمده مورد بررسی قرار گیرد. در جدول شماره ۱ تعداد مقالات نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی در سال‌های ۱۳۹۴-۱۳۹۶ را در نمایه استنادی علوم ایران مورد بررسی قرار گرفت.

جدول ۱- تعداد مقالات نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی در سال‌های ۱۳۹۴-۱۳۹۶

سال‌های نشریه	مقالات
۱۳۹۴	۶۰
۱۳۹۵	۶۱
۱۳۹۶	۶۵
کل	۱۸۶

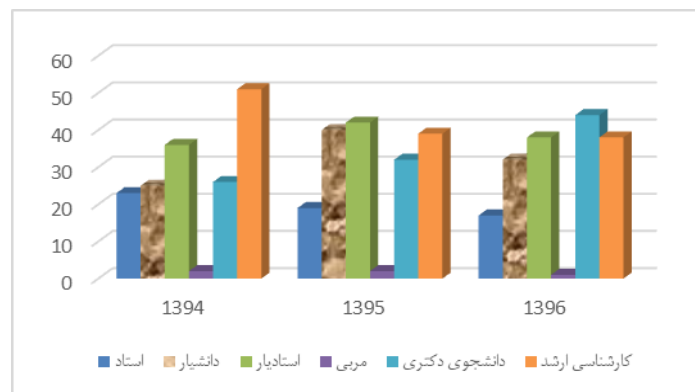
همان‌طور که در جدول ۱ ملاحظه می‌شود، نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی در سال‌های ۱۳۹۴-۱۳۹۶ تعداد ۱۲ شماره منتشر نموده و نظم انتشار را رعایت نموده است. در سه سال مورد بررسی ۱۸۶ مقاله در شمارگان نشریه منتشر شده، و به‌طور میانگین در هر شماره ۱۵ مقاله به چاپ رسیده است.

جدول ۲- میانگین نویسندگان در نگارش هر مقاله به تفکیک سال‌های مورد بررسی

سال‌های نشریه	تعداد مقاله	تعداد نویسنده	میانگین نویسندگان در هر مقاله
۱۳۹۴	۶۰	۱۶۳	۲.۷
۱۳۹۵	۶۱	۱۷۴	۲.۸
۱۳۹۶	۶۵	۱۷۵	۲.۷
جمع	۱۸۶	۵۱۲	۲.۷

براساس جدول شماره ۲، میانگین نویسندگان نشریه نزدیک به سه نویسنده می‌باشد این در حالی است که در سه سال مورد بررسی مشارکت نویسندگان در نگارش مقاله به یک میزان بوده و درصد همکاری کاهش نیافته است.

در نمودار شماره ۱، فراوانی تعداد نویسندگان نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی به تفکیک مرتبه تحصیلی آن‌ها آمده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود در ۱۲ شماره مورد بررسی، سهم اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها و موسسات عالی، حدود ۵۵ درصد از کل مقالات منتشر شده در این سه سال بوده است. همچنین دانشجویان مقطع دکتری ۲۰/۱۲ درصد و دانشجویان و فارغ‌التحصیلان کارشناسی ارشد ۲۵/۲۵ درصد از مقالات منتشر شده، سهم داشته‌اند. به عبارت دیگر دانشجویان تحصیلات تکمیلی از غافله عقب نمانده‌اند و هم‌گام با اعضای هیات علمی در تولید مقالات این نشریه مشارکت دارند.

نمودار شماره ۱- الگوی مشارکت نویسندگان بر حسب مرتبه علمی در سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۶

با نگاهی به جدول شماره ۳ می‌توان دریافت الگوی مشارکت نویسندگان در سال‌های ۱۳۹۴-۱۳۹۶، حاکی از آن است که پژوهش‌ها بیشتر با همکاری دو نویسنده انجام گرفته است. یعنی حدود ۳۳ درصد از مقالات نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی طی بازه مورد بررسی دو نویسنده تالیف شده است. علاوه بر این ۳۰ درصد مقالات سه نویسنده بوده و مقالات با همکاری چهار و پنج نویسنده، حدود ۲۶ درصد از کل مقالات را به خود اختصاص داده‌اند. این در حالی است که مقالات تک نویسنده ۱۱ درصد را از آن خود کرده است.

جدول شماره ۳- الگوی مشارکت نویسندگان در تالیف مقالات به تفکیک سال

سال	تک نویسنده	دو نویسنده	سه نویسنده	چهار نویسنده	پنج نویسنده
۱۳۹۴	۸	۱۹	۱۶	۱۴	۳
۱۳۹۵	۶	۱۷	۲۲	۱۲	۴
۱۳۹۶	۷	۲۵	۱۸	۱۱	۴
کل	۲۱	۶۱	۵۶	۳۷	۱۱
درصد	۱۱.۳۹	۳۲.۸	۳۰.۱۱	۱۹.۸۹	۵.۹۱

به عبارت دیگر می‌توان گفت ۶۰ درصد از مقالات نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی در سال- های ۱۳۹۴-۱۳۹۶ با همکاری دو و سه نویسنده به نگارش درآمده است. این آمار نشان دهنده میزان بالای همکاری علمی نویسندگان در تولید مقالات نشریه انجمن است و بیانگر آن است که ۸۹ درصد از نویسندگان نشریه، روابط هم‌نویسندگی دارند.

روابط هم‌نویسندگی بین موسسه‌ای

در جدول شماره ۴، همکاری علمی پژوهشگران مشخص گردیده است که در این رابطه، بیشترین همکاری علمی بین پژوهشگران از یک دانشگاه بوده است و نتایج نشان داده است محققان بیشتر تمایل دارند با پژوهشگران از دانشگاه خود مشارکت داشته باشند و مقالات گروهی تالیف نمایند و نسبت مشارکت گروهی نویسندگان بین موسسه‌ای در نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی کمتر است. همان‌گونه که جدول شماره ۴ نشان می‌دهد می‌توان گفت نویسندگان نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی تمایل دارند با محققان دانشگاه خود کارهای پژوهشی انجام دهند و مقاله تالیف نمایند و کمتر دیده می‌شود که استاد و یا دانشجویی با استاد یا دانشجوی دانشگاه دیگر با همکاری هم و به صورت مشترک مقاله تالیف نماید. همان‌گونه که آمار مشاهده می‌شود در سال ۱۳۹۴ این مشارکت درون موسسه‌ای کمتر بوده اما در سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ رفته رفته این مشارکت بیشتر شده تا حدی که ۹۷ نویسنده در کل مقالات از یک موسسه و ۶۹ نویسنده از موسسات مختلف بوده‌اند.

جدول شماره ۴- توزیع فراوانی مشارکت نویسندگان هم‌موسسه‌ای و بین‌موسسه‌ای در تالیف مقالات گروهی

سال	هم‌دانشگاهی	بین‌موسسه‌ای
۱۳۹۴	۲۹	۲۴
۱۳۹۵	۳۲	۲۲
۱۳۹۶	۳۶	۲۳
کل	۹۷	۶۹
درصد	۴۱.۵۷	۵۸.۴۳

یکی از شاخص‌های ارزیابی دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی کشور، سهم آنان در تولید دانش است. یکی از شاخص‌های ارزیابی تولید دانش، انتشار مقالات پژوهشی، در مجلات معتبر داخلی و خارجی می‌باشد. در طی سه سال مورد بررسی، ۸۶ دانشگاه در تولید ۱۸۶ مقاله نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی مشارکت داشته‌اند. که از این میان دانشگاه تبریز، دانشگاه تهران هر کدام با تولید ۷۸ و ۲۱ مقاله در جایگاه اول تا دوم قرار دارند و این دو دانشگاه ۵۰ درصد از کل تولیدات این نشریه را در این سه سال تولید نموده‌اند. در جدول شماره ۸ اسامی ۱۰ دانشگاه برتر که در جایگاه فعال‌ترین دانشگاه‌ها از لحاظ کار علمی و تولید مقاله در نشریه نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی بوده‌اند، آورده شده است. بیشترین مقالات نشریه طی سه سال مورد بررسی توسط نویسندگان این ۱۰ دانشگاه به چاپ رسیده است. شایان ذکر است تولیدات مراکز مختلف دانشگاه پیام نور تجمیع شده و به صورت یکدست با نام دانشگاه پیام نور مورد ارزیابی قرار گرفت.

جدول شماره ۵- همکاری های علمی دانشگاه‌ها و موسسات در تولید مقالات نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی

دانشگاه	تعداد مقالات	درصد مشارکت
دانشگاه تبریز	۷۸	۴۱.۹۴
دانشگاه تهران	۲۱	۱۱.۳
دانشگاه تربیت مدرس	۱۴	۷.۵۳
دانشگاه پیام نور	۱۴	۷.۵۳
دانشگاه اصفهان	۱۲	۶.۴۵
دانشگاه محقق اردبیلی	۱۲	۶.۴۵
دانشگاه زنجان	۱۰	۵.۳۸
دانشگاه خوارزمی	۸	۴.۳
دانشگاه فردوسی مشهد	۸	۴.۳
دانشگاه ارومیه	۷	۳.۷۶

نویسندگان پرتولید

جدول شماره ۶ پرتولیدترین نویسندگان نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی را به همراه تعداد مقالات آن‌ها نشان می‌دهد. ده نویسنده که اسامی آنان در جدول ذکر شده بیشترین فعالیت را در تولید مقالات این نشریه دارند و که حدود ۲۲ درصد از مقالات این نشریه را تألیف کرده‌اند. این نویسندگان، مهره‌های اصلی و کلیدی در تولید مقاله این نشریه محسوب می‌شوند. با نگاهی به این جدول می‌توان دریافت محمدرضا پورمحمدی با ۶ مقاله تالیفی به عنوان پرتولیدترین نویسنده این نشریه طی سال‌های ۱۳۹۴-۱۳۹۶ معرفی می‌شوند.

جدول شماره ۶. پرتولیدترین نویسندگان نشریه انجمن به همراه درصد مشارکت

نویسنده	تعداد مقالات	درصد مشارکت
محمدرضا پورمحمدی	۶	۳.۲۳
خلیل ولیزاده کامران	۵	۲.۷۷
اسدالله حجازی	۵	۲.۷۷

نویسندگان بر اساس جنسیت

بر اساس جدول شماره ۷ توزیع فراوانی نویسندگان مقاله‌های مورد بررسی بر حسب جنسیت حضور پژوهشگران زن در تولید مقاله نشریه نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی رشد صعودی داشته است این حضور گرچه به نسبت حضور مردان کمتر بوده اما در طول سال-های مورد بررسی رو به افزایش می‌باشد. در سال ۱۳۹۴، ۳۱ زن پژوهشگر در مقابل ۱۳۲ نویسنده مرد به نگارش مقاله در نشریه مذکور پرداختند این در حالی است که حضور زنان در سال ۱۳۹۵ به ۲۸ و در سال ۱۳۹۶ به ۳۸ نفر رسیده است. در سال ۱۳۹۵ کاهش حضور زنان را در تولید مقاله شاهد بودیم ولی خوشبختانه در سال ۱۳۹۶ بانوان پژوهشگر حضور خویش را در تالیف مقاله این نشریه پررنگ ساختند.

جدول ۷- توزیع فراوانی نویسندگان مقاله‌های مورد بررسی بر حسب جنسیت

سال	مرد		زن	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱۳۹۴	۱۳۲	۸۱	۳۱	۱۹
۱۳۹۵	۱۴۶	۸۴	۲۸	۱۶
۱۳۹۶	۱۳۷	۷۸.۲	۳۸	۲۱.۷

ضریب همکاری یا CC

برای محاسبه ضریب همکاری نیز از فرمول زیر شده است:

$$CC = 1 - \sum_{j=1}^k \left(\frac{1}{j} \cdot \frac{F_j}{N} \right)$$

l = تعداد نویسندگان مشارکت کننده در تولید یک مدرک

Fj = فراوانی مدارک دارای l نویسنده

N = تعداد کل مدرک تولید شده در سال X

K = بالاترین تعداد نویسندگان مشارکت کننده در تولید مدرک در سال X

برای محاسبه ضریب همکاری یا نسبت همکاری نویسندگان از شاخص ضریب همکاری CC استفاده شده است. این شاخص، نسبت همکاری میان نویسندگان را بیان می‌کند. ضریب همکاری بیانگر نسبت همکاری میان نویسندگان مقالات است. لازم به ذکر است که مقدار ضریب مشارکت بین صفر و یک در نوسان است که هر چه از ۰/۵ بیشتر باشد، حاکی از آن است که همکاری گروهی بین نویسندگان در سطح مطلوب‌تری قرار دارد و هرچه به عدد صفر نزدیک‌تر باشد، نشان دهنده ضعیف بودن میزان همکاری گروهی بین نویسندگان است (معرفت و همکاران، ۱۳۹۲: ۲۸۳). بر اساس داده‌های جدول شماره ۶ ضریب همکاری نویسندگان در سال ۱۳۹۴ در بالاترین میزان خود قرار دارد این در حالی است که ضریب مشارکت در سنوات مورد بررسی رشد نزولی داشته است. نشریه در سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ با کاهش ضریب مشارکت مواجه شده است. بر اساس نتایج به دست آمده، میانگین ضریب مشارکت در این سه سال ۰/۵۹ است که نشان می‌دهد مشارکت در میان نویسندگان نشریه از وضعیت مطلوبی برخوردار است. با این وجود انتظار می‌رود در سال‌های آتی مشارکت بین نویسندگان افزایش یابد و در نهایت موجب افزایش ضریب مشارکت این نشریه گردد.

جدول شماره ۸- ضریب همکاری گروهی به تفکیک شمارگان نشریه

ضریب همکاری	سال
۰.۶۵	۱۳۹۴
۰.۵۸	۱۳۹۵
۰.۵۵	۱۳۹۶
۰.۵۹	میانگین

بحث و نتیجه

یافته‌های پژوهش حاکی از این امر است که از سال ۱۳۹۴-۱۳۹۶، در مجموع ۱۸۶ عنوان مقاله در نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی به چاپ رسیده است که در تالیف این تعداد مدرک، ۵۱۲ نویسنده مشارکت داشته‌اند. الگوی مشارکت نویسندگان حاکی از آن است که ۱۱ درصد مقالات به صورت تک نویسنده بوده و ۸۹ درصد مقالات شماره‌های مورد بررسی، با همکاری چند نویسنده به چاپ رسیده و این مساله بیانگر آن است که پژوهشگران این نشریه به همکاری گروهی گرایش دارند، که با یافته‌های صمدبیک و همکاران (۱۳۹۶)، علی‌نژاد و میرحقیق‌جو (۱۳۹۴)، اکبری و عابدی (۱۳۹۵)، رحمانی و اصنافی (۱۳۹۵)، ملک محمدی و حاجی زین‌الدینی (۱۳۹۵)، خالقی و همکاران (۱۳۹۳)، معرفت و همکاران (۱۳۹۳)، ماکاد و فانجل (۲۰۰۸)، و نیز گنزالز تروئل و همکاران (۲۰۱۵) هم‌سو می‌باشد. در حالی که با یافته‌های توحیدی‌نسب و همکاران (۲۰۱۷) و نیز عرفان‌منش و همکاران (۲۰۱۴) تناقض دارد. باید توجه داشت که درصد همکاری و مشارکت میان نویسندگان این نشریه طی سال‌های مورد بررسی نسبت به سال‌های قبل که در پژوهش علی‌نژاد و میرحقیق‌جو (۱۳۹۴) انجام شده، سیر صعودی و رشد دارد.

نتایج این پژوهش مؤید آن است که همکاری پژوهشگران دانشگاه تبریز، دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس و دانشگاه پیام نور، بیشتر از سایر دانشگاه‌ها بوده است. به طور کلی، یافته‌ها در این مورد حاکی از افزایش روحیه همکاری و تعامل محققان و پژوهشگران از این دانشگاه‌ها بوده است. همچنین نتایج نشان داد که میانگین ضریب همکاری گروهی نویسندگان در مجموع سه سال، ۰/۵۹ است که نشان می‌دهد نشریه از ضریب مشارکت مطلوبی برخوردار می‌باشد. در بررسی همکاری گروهی در تولید مقالات نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی، نویسندگان این نشریه به سوی فعالیت‌های علمی مشارکتی تمایل دارند. به بیان دیگر نویسندگان مقالات به سوی همکاری گروهی دو و سه نفره تمایل بیشتری دارند، تا آنجا که میانگین نسبت نویسنده در هر مقاله، ۲/۷ می‌باشد. یعنی در هر مقاله حدود ۲/۷ نویسنده حضور دارند. با مقایسه نتایج این دوره سه ساله با نتایج علی‌نژاد و میرحقیق‌جو

(۱۳۹۴) که در آن سال‌ها میانگین نسبت نویسنده در هر مقاله ۲.۵ بود، می‌توان دریافت که نویسندگان نشریه بیشتر از قبل به مشارکت روی آوردند.

از آن‌جا که نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی ضریب تاثیر قابل توجهی را در پایگاه ISC کسب نموده است، پیشنهاد می‌شود برای بهبود میزان استناد مقالات نشریه گام‌های اساسی برداشته که این امر مستلزم بالابردن کیفیت مقالات و همتراز شدن مقالات فارسی با بسیاری از مقالات باکیفیت لاتین است در جهت تحقق این امر، نویسندگان و پژوهشگران می‌بایست در کنار افزایش تولیدات علمی به افزایش کیفیت مقالات نیز توجه نمایند و از این طریق مخاطبان بیشتری به دست آورند و سبب افزایش تعداد استناد به مقالات خود شوند. علاوه بر این انتظار می‌رود نویسندگان این نشریه به مشارکت گروهی در تالیف مقالات ادامه دهند تا روابط قوی هم‌تالیفی نویسندگان نشریه حفظ شود.

منابع

- آجی فیروکی، ایزولا، و بورل، کیو، و نگ، ژان، (۱۳۸۶)، ضریب همکاری: مقیاسی برای اندازه-گیری میزان همکاری در تحقیقات. ترجمه عبدالحسین فرج پهلوی. *فصلنامه علوم و فناوری اطلاعات*، دوره ۲۳، شماره ۱، صص ۱۷۱-۱۸۵.
- اکبری، علی اله، و عابدی، احمد، (۱۳۹۵). تحلیل استنادی و ترسیم شبکه هم تالیفی نشریه مطالعات تاریخی جهان اسلام، *نشریه مطالعات تاریخی جهان اسلام*، دوره ۳، شماره ۷، صص ۳۰-۷.
- خالقی، نرگس، و لطیفی، لیانه، و علیپور ندوشن، خدیجه، (۱۳۹۳). تحلیل استنادی مقالات نشریه دانشگاه علوم پزشکی قم بین سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۸۶، *نشریه دانشگاه علوم پزشکی قم*، دوره ۸، شماره ۵، صص ۸۰-۷۴.
- رحمانی، مهدی، و اصنافی، امیررضا، (۱۳۹۵). میزان همکاری نویسندگان مقاله‌های فصلنامه علمی - پژوهشی روانشناسی کاربردی در فاصله سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۴، *فصلنامه روانشناسی کاربردی*، دوره ۱۰، شماره ۴، صص ۵۷۳-۵۶۱.
- صمدبیک، مهناز، و صارمیان، مرضیه، و اسدی، حشمت اله، و گراوند، علی، (۱۳۹۶). تحلیل محتوایی و استنادی نشریه علمی - پژوهشی یافته دانشگاه علوم پزشکی لرستان طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴، *یافته*، دوره ۱۹، شماره ۴، صص ۱۰-۱.
- علی‌نژاد، فاطمه، و میرحق‌جو، سیده سعیده، (۱۳۹۴) ارزیابی و سنجش نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی طی سال‌های ۱۳۹۴-۱۳۹۶ در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام، *جغرافیا و برنامه‌ریزی*، دوره ۱۹، شماره ۵۴، صص ۳۴۴-۳۲۹.
- معرفت، رحمان، و صابری، مریم، و عضدی، مرضیه، (۱۳۹۳). بررسی ضریب همکاری و میزان مشارکت نویسندگان مقالات نشریه مطالعات فقه حقوق اسلامی در پنج سال اخیر (بازه زمانی ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۳)، *مطالعات فقه و حقوق اسلامی*، دوره ۶، شماره ۱۱، صص ۲۷۰-۲۵۷.
- ملک محمدی، سعید، و حاجی زین الدینی، محسن، (۱۳۹۵). تحلیل استنادی مقالات دو فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات کتابداری و علم اطلاعات. *نشریه علم‌سنجی کاسپین*، دوره ۳، شماره ۲، صص ۴۷-۳۸.
- نوروزی چاکلی، عبدالرضا و حسن زاده، محمد، و نورمحمدی، حمزه علی، و اعتمادی فرد، علی، (۱۳۸۸). پانزده سال تولید علم ایران در پایگاه‌های مؤسسه اطلاعات علمی ۲۰۰۷-۱۹۹۳،

فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات، دوره ۲۰، شماره ۱، صص ۲۰۰-۱۷۵.

- Erfanmanesh, M., and Hosseini E. (2014). 10 Years of the International Journal of Information Science and Management: A Scientometric and Social Network Analysis Study. *Journal of Information Science and Management*. 3(11), 1-14.
- González-Teruel, A., Barrios, M. and Abad, M. F. (2015). Mapping recent information behavior research: an analysis of co-authorship and co-citation networks. *Scientometrics*. 103(2), 687-705.
- Machado, A. M., and Fanjul, N. J. (2018). Collaboration and Citation Analysis Within Social Sciences: A Comparative Analysis Between Two Fields. *Scientometrics*. 65-82. DOI: 10.5772/intechopen.76732.
- Melin, G (2004), Postdoc abroad: inherited scientific contacts or establishment of new networks. *Research Evaluation*. 13(2), 92-102.
- Tohidinasab, F., Ghonchepour, D., Azami, M., Farvahari, S., and Zolala, F. (2017). Delineation and analysis of co-authorship network among the academics of School of Dentistry in Kerman University of Medical Sciences in 2013 using network analysis method. *J Oral Health Oral Epidemiol*. 6(1), 1-7.